

Impressie bijeenkomst “De Stilte rond Syrië” op 15 januari 2014 in “De Nieuwe Liefde”

Op woensdagavond 15 januari 2014, één dag voor een belangrijk Kamerdebat over Syrië en een week voor de start van de vredesbesprekingen in Montreux, vond in “De Nieuwe Liefde” in Amsterdam een bijeenkomst plaats over “De Stilte Rond Syrië”. De hamvraag van deze bijeenkomst was waarom er rond Syrië geen brede, betrokken beweging is, zoals bij andere gelegenheden wel het geval was en waarvoor eigenlijk nu ook alle aanleiding is.

Carolien Roelants, die al meer dan 30 jaar Midden-Oosten-redacteur is bij de NRC, gaf een schets van de ontwikkelingen in Syrië. Het ontaarden van de aanvankelijk geweldloze opstanden in een gewelddadige strijd heeft alles te maken met de aard van het Syrische regiem, aldus Roelants. Door in 1982 de stad Hama met de grond gelijk te maken na een soennitische opstand in die stad, gaf Hafez al-Assad een duidelijk signaal af aan de Syrische bevolking om niet in opstand te komen. Dat bleef de handelwijze van de Baath-regering om aan de macht te blijven. Toen Hafez in 2000 overleed en zijn zoon, de moderne, in Londen opgeleide oogarts Bashar al-Assad, aan de macht kwam waren de verwachtingen over veranderingen hooggespannen. Het is echter niet de president die het systeem bepaalt, maar het systeem bepaalt de handelwijze van de president. De Lente van Damascus die in 2000 begon stelde weinig voor en bestond voornamelijk uit vrijblijvende discussies in deftige salons zonder enige impact op het bestuur. De economische liberalisering die onder Bashar al Assad werd ingezet leidde tot een verscherping van de onderlinge verschillen tussen arm en rijk in Syrië en daarmee tot toenemende ontevredenheid onder de bevolking.

Een Syrisch activist zei onlangs tegen Roelants: “Als Assad de opstand in maart 2011 niet zo hard had neergeslagen, was er waarschijnlijk helemaal niets gebeurd.” Het eerste half jaar bleven de protesten geweldloos en hakte de regering er stevig op in waarna ook de opstandelingen naar geweld grepen.

Iedereen dacht bij het begin van de opstand dat Assad net als Ben Ali en Mubarrak zou vallen. Maar dat is niet gebeurd en dat komt omdat het regiem in Syrië niet uitsluitend één persoon is, maar een elite die er alle belang bij heeft om aan de macht te blijven. Ook een flink deel van de bevolking, voornamelijk bestaande uit alawieten, christenen en rijke soennieten heeft er alle belang bij dat het seculiere regime blijft zitten. Een tweede reden dat Assad aan de macht is gebleven is de sterke steun van Rusland en Iran waar later Hezbollah en Iraakse sjiïeten bijkwamen. Het Westen had volgens Roelants ook in het begin niet in kunnen grijpen; Syrië heeft een veel effectievere luchtafweer dan Libië. Ook ziet de Westerse politieke opinie niets in een gewapende interventie. Een derde factor die tot een andere uitkomst dan Tunesië en Egypte heeft geleid is de zwakte van de oppositie. De eerste jaren lag die zwakte in de verdeeldheid van de oppositie; nu is het de aard van de oppositie. De vooral uit uitgeweken Syriërs bestaande Syrische Oppositie Coalitie heeft weinig steun onder de strijders in het veld. De jihadistische oppositie is de facto een bondgenoot van Assad. Westerse geheime diensten zijn volgens de Wall Street Journaal naar Damascus ingevlogen om te overleggen over de bestrijding van deze jihadisten.

Al met al is Roelants niet optimistisch gestemd over conferentie volgende week. Er zullen 30 landen bij aanwezig zijn, er zal een vertegenwoordiging van de Syrische regering zijn en een deel van de tot op het bot verdeelde oppositie.

Op de vraag van de gespreksleider wat het Westen dan had moeten doen in het voorjaar van 2011 als het geen militaire interventie had kunnen zijn, antwoordt Roelants dat het Westen in het begin met het regiem in gesprek had moeten: dat was de “window of opportunity” om Assad tot concessies te bewegen. In plaats daarvan dacht men dat Assad zou vallen en liet men al meteen weten dat het tijdperk Assad voorbij was. Een gemiste kans. Nu wordt wel door het Westen met Assad gesproken, maar dat komt omdat wij hem nodig hebben in de strijd tegen de jihadisten. Dan heeft het Westen weinig meer te eisen aan democratische hervormingen. Op de vraag welke delen van de oppositie aan tafel zullen zitten bij de onderhandelingen komende week, meent Roelants dat het natuurlijk zal gaan om de Syrische Oppositie Coalitie die verbonden is met het sterk verzwakte Vrije Syrische Leger en ze verwacht Al Nusra ook nog wel. Tot voor kort werd Al Nusra gezien als de jihadistische partij, maar sinds de opkomst van de nog radicalere ISIS lijkt Al Nusra plotseling gematigd. Roelants benadrukt dat we het in beide gevallen nog steeds over Al Qaida hebben. Een “gematigde al Qaida” (al Nusra) en een “radicale al Qaida” (ISIS). Verder is ISIS volgens haar nog lang niet verslagen; niet in Syrië en niet in Irak.

De tweede inleider, oud-radioverslaggever Thomas Loudon, oprichter van Cartoon- en VJMovement, ging in op de wijze waarop de Nederlandse media berichten over het conflict en hoe dit onze beeldvorming beïnvloedt. Hij stelde dat wij, zoals we hier vanavond aanwezig zijn, ons beeld over Syrië al gevormd hebben. Door erover te lezen, door gesprekken erover, door contacten met mensen die er nog dichterbij of zelfs middenin staan. Voor de meeste andere Nederlanders geldt dat niet. Zij hebben zich niet echt een beeld gevormd en hun beeld wordt dagelijks gevormd door de media. Dat beeld hoeft niet in overeenstemming te zijn met de werkelijkheid. Die werkelijkheid is vaak veel complexer. Journalistiek is de kunst van het weglaten. Iedere journalist maakt z'n eigen selectie, maar het medium waar ze voor werken heeft ook weer een ander belang of een andere invalshoek. Bij veel Nederlandse media moet er bijvoorbeeld een Nederlandse invalshoek zijn; anders wordt er geen aandacht aan besteed.

Bij Syrië vormt bovendien de onveiligheid ten aanzien van journalisten een belangrijk probleem. Syrië is op afstand het onveiligste land in de wereld voor journalisten. Er gaan daarom minder journalisten naar Syrië, en die gaan naar plekken waar minder gebeurt en ze blijven vaak veel minder lang. Daardoor wordt het verifiëren van claims en dergelijke erg lastig. Dat weten de strijdende partijen. Beeldvorming is een belangrijk wapen in de strijd.

Via Internet kan iedereen het eigen beeld uitdragen. Maar wat is de waarde daarvan? Het gaat niet meer om deskundigheid maar om de populariteit van de commentator. Aan de uitspraken van Jan Mulder wordt meer belang gehecht dan aan die van iemand die een leven lang onderzoek doet op een bepaald onderwerp. Sommige journalisten raken betrokken en worden activistisch. Aan het eind van zijn verhaal laat Loudon een aantal cartoons zien gemaakt door cartoonisten uit alle delen van de wereld naar aanleiding van de Syrische cartoonist Ali Ferzat die de handen gebroken werd zodat hij niet meer kon tekenen.

Op de vraag van de gespreksleider in hoeverre ook sprake is van een duidelijke vervorming in de beeldvorming over Syrië antwoordt Loudon dat in het begin een duidelijk onderscheid werd gemaakt tussen goed en kwaad. Dat was voor de media lekker overzichtelijk. De complexiteit van nu is een stuk

lastiger en daar worstelen de media mee. Dat leidt tot minder berichtgeving over Syrië en tot een focus in de berichtgeving op dingen die wel helder zijn. Berichten over de ontwikkelingen rond het opruimen van de chemische wapens doet uit Syrië doet het beter dan een reportage over de aard van ISIS.

Na een intermezzo door een Syrische sas-speler volgt een discussie met een nestor uit de Nederlandse journalistiek, Max van Weezel, en een jonge Syrisch-Nederlandse studente, Jouman Fattal. De vraag die hen als vertegenwoordigers van verschillende generaties wordt voorgelegd is of zij ook waarnemen dat niemand z'n handen aan Syrië durft te branden en of dat vroeger allemaal beter was.

Van Weezel beantwoordt het eerste deel van de vraag zonder meer bevestigend en vertelt het Rode Kruis Syrië zou hebben aangedragen voor de 2013-versie van 3FM Serious Request maar dat Radio 3FM daar niet aan wilde omdat het te complex en vooral te omstreden is. Diarree is aalbaarder. Natuurrampen zijn een veel aantrekkelijker goed doel dan een burgeroorlog en al helemaal als in de burgeroorlog ook nog moslims meevechten. Fattal ziet in haar omgeving dat mensen niet begrijpen wat in Syrië gebeurt, maar het ook niet lijken te willen begrijpen. Vóór Syrië zette zij zich in voor de Palestijnse zaak en dat interesseert mensen wel.

Over het tweede deel van de vraag wilde Van Weezel meer slag om de arm houden. Je moet uitkijken om de betrokkenheid van vroeger niet te romantiseren, maar een blik in zijn agenda's van de jaren '60 en '70 leert hem toch wel dat er toen echt veel meer internationale betrokkenheid was. Vooral Vietnam, maar ook Spanje, Chili, etc. Of dat ook massaal was, moet dan weer betwijfeld worden. De echt grote demonstraties vonden pas later, in de jaren '80 plaats. Fattal schetst dat de meeste Syrië-demonstraties die het Syrisch Comité organiseert zo'n 50 mensen trekken. Alleen afgelopen zaterdag in Amsterdam waren er meer mensen. Haar analyse is dat de huidige generatie jongeren waar zij ook deel van uitmaakt, is opgegroeid met de overtuiging dat je alles kunt bereiken wat je maar wilt. Als je er maar voor gaat. Dat leidt tot een individualistischer strijd gericht op het veranderen van jezelf (qua opleiding enzo). Bij eerdere generaties stonden systemen en structuren in de weg om te kunnen bereiken wat je wilde en moesten dus eerder handen ineen geslagen worden om de wereld te veranderen.

Volgens Van Weezel is het niet alleen een verschuiving van wereldverbeteraars naar zelfverbeteraars, maar heeft de idealistische beweging van wereldverbeteraars van de jaren '60 en '70 ook twee afknappers te verwerken gekregen. Het wereldbeeld in de jaren '60 en '70 was vrij overzichtelijk en eenvoudig: links (Sovjet-Unie, linkse regiems elders) was goed (werken aan een betere wereld) en rechts (Amerika en de NAVO voorop) was fout (internationale militaire agressie). Na de Val van de Muur werden "we" geconfronteerd met de verhalen van mensen die 40 jaar aan de andere kant van die Muur hadden geleefd en benadrukten dat dat allemaal minder paradijselijk was dan "wij" dachten. Links was dus niet alleen maar goed. En de aanslagen van 11 september 2001 draaiden de rolverdeling van agressor en slachtoffer plotseling om: niet Amerika maar moslimterroristen waren de plegers van internationale agressie en rechts had niet alle schuld aan het kwaad in de wereld. Dat maakt het lastiger om eensgezind aan de verbetering van de wereld te werken. Fattal herkent de angst voor moslims in de Nederlandse samenleving en ziet ook dat die een grotere betrokkenheid bij Syrië in de weg staat. Op haar blog heeft ze onlangs de vijf grootste vooroordelen ten aanzien van de strijd in Syrië aan de orde gesteld. Haar remedie is het vertellen van verhalen van menselijkheid in Syrië. Buurtgenoten die jarenlang in Syrië langs elkaar heen leefden en zelfs ruzie hadden komen door de huidige omstandigheden bij elkaar, delen een schuilkamer en helpen elkaar overleven. Zo kun je misschien iets doen aan de beeldvorming; dat het niet alleen maar onmenselijke zijn in Syrië waar je maar liever niets mee te maken hebt, maar dat er juist mensen leven die elkaar helpen en die het de moeite waard zijn om geholpen te worden.

Uit de zaal merkt iemand op dat we als Nederlanders niet enkel toeschouwers zijn bij het conflict in Syrië als zou het een voetbalwedstrijd zijn. Vanuit Nederland wordt één van de partijen gesteund. En waarom doen we dat? Welke belangen staan er voor Nederland op het spel?

Bewust of onbewust werd deze vraag door de gespreksleider aan het panel doorgegeven als een vraag waarom we als Nederlandse bevolking de Syrische bevolking zouden helpen. Wat winnen we daarbij? Het antwoordt op die vraag liet zich raden: met een verwijzing naar een doorlopend geprojecteerde foto van Syrische vluchtelingen: dat zouden wij zelf kunnen zijn als we in een ander land waren geboren.

Desiree Bonis (oud-ambassadeur in Damascus en oud-Tweede Kamerlid voor de PvdA) benadrukt dat er zijn niet slechts twee partijen zijn in Syrië, maar veel meer. Het leveren van wapens is uit den boze; er is

geen militaire oplossing. Dan blijft het uitoefenen van politieke druk over, maar dat gaat niet zonder Rusland en niet zonder Iran en is dus een weg van lange adem. Een politieke oplossing zal volgende week in Montreux niet bereikt worden en zal op zich laten wachten. In Libanon duurde de burgeroorlog 15 jaar. Op korte termijn is het geven van humanitaire hulp leveren dus het enige dat ons nu te doen valt.

Iemand anders uit het publiek propageerde een concrete actie om lampen naar Syrië te brengen. Deze lampen werden overdag opgeladen door zonnecellen en je kon er ook je mobiele telefoon mee opladen zodat je vanuit Syrië, waar de energievoorziening volledig in het ongereede is geraakt, ook contact kunt hebben met de buitenwereld.

Verder wees zij op de Syrische vrouwenconferentie die de afgelopen dagen, met steun van de Nederlandse regering, in Genève heeft plaatsgevonden. 50 Syrische vrouwen van verschillende achtergronden en uit verschillende delen van Syrië zijn na drie dagen met een gezamenlijke verklaring gekomen dat aan de VN-onderhandelaar Brahimi is aangeboden en op grond waarvan de vrouwen een uitnodiging voor de vredesconferentie volgende week in Montreux verwachten. In de media blijft volledig onderbelicht dat de civil society in Syrië heel actief is.

Journaliste Froukje Santing die ook in de zaal zat constateert dat we ook vanavond steeds weer de koppeling maken tussen de humanitaire ellende en de politieke situatie in Syrië. Dat de politieke situatie ingewikkeld is betekent echter niet dat ook de humanitaire situatie ingewikkeld zou zijn. Integendeel. De bevolking lijdt enorm, welke achtergrond ze ook heeft en in welk deel van Syrië ze ook woont. We moeten de noodzaak om humanitair te helpen niet afhankelijk maken van perspectieven op een politieke oplossing.

André Abdallah vertelde vanuit de zaal dat het Syrisch Comité diezelfde middag door de Tweede Kamer was ontvangen (ChristenUnie, PvdA, PVV en SP) en dat de Nederlandse politiek beslist open staat voor de inbreng vanuit de Syrische gemeenschap in Nederland. Verder benadrukt hij dat de oorlog in Syrië niet enkel een oorlog is tussen Syriërs onderling, maar veeleer één tussen Rusland en het Westen.

En toen was het alweer tijd voor een slotronde waarbij de vier initiatiefnemers tot deze bijeenkomst mochten vertellen wat zij ten aanzien van Syrië deden:

Amnesty International doet onderzoek, schrijft rapporten, doet aanbevelingen, lobbiet daarvoor etc. Kernpunten van hun acties ten aanzien van Syrië zijn het dagen van Assad en andere leden van het regime voor Internationaal Strafhof en de toelating van Syrische vluchtelingen tot de Europese Unie.

Namens IKV Pax Christi vertelde Dorien Janssen over de campagne Adopt a Revolution waarmee geweldloze initiatieven in Syrië ondersteund worden. Op dit moment staat vooral een solidariteitsactie met een cartoonistendorp in Syrië centraal. IKV Pax Christi heeft de 55 Vredesambassades opgeroepen om ook zo'n foto- of filmcartoon te maken die dan naar de mensen in dit cartoonistendorp gestuurd kan worden. Morele steun is net zo belangrijk als financiële steun voor mensen in Syrië.

Namens het Syrisch Comité benadrukte Mounir Fattel nog eens dat de nadruk in de media en beeldvorming te sterk op de strijdende partijen ligt en te weinig op de lijdende bevolking. Hij vond het vooral erg fijn dat we met zoveel mensen bijeen waren.

Tot slot Syrious Mission van componist-activist Merlijn Twaalfhoven die regelmatig naar Syrische vluchtelingenkampen afreist in Jordanië om mensen daar door middel van muziek iets van haar trauma's helpt te verwerken. Hij benadrukt dat in die vluchtelingenkampen op dit moment een heel grote verloren generatie opgroeit. Dat mogen we en kunnen we niet laten gebeuren. Voor de toekomst niet.